

Granskning av kommunstyrelsens uppsiktsplikt

PwC har på uppdrag av oss förtroendevalda revisorer genomfört en granskning av kommunstyrelsens uppsiktsplikt.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas, bolagens och förbundens verksamhet inte helt är ändamålsenlig och tillräcklig. Iakttagelser och övriga bedömningar framgår av revisionsrapporten.

Utifrån genomförd granskning lämnar vi följande rekommendationer till kommunstyrelsen:

- det upprättas ett årshjul med tillhörande styrdokument för kommunstyrelsens uppsiktsplikt, vad gäller nämnderna, bolagen och förbunden. Ett årshjul kan hjälpa kommunstyrelsen att mer noggrant följa verksamheterna samt att kunna fatta rättvisande beslut. Detta skulle kunna göras genom att det i budgeten framgår vad kommunstyrelsen ska genomföra inom ramen för sin uppsiktsplikt samt att det i årsredovisningen finns en bedömning av uppsiktsplikten eller en sammanställning över vad som har genomförts. På så vis kan en sammanhållen process för uppsiktsplikten skapas.
- kommunstyrelsen löpande får information om bolagens, nämndernas och förbundens verksamheter genom att de erhåller direkt information från nämnderna såväl som bolagen.
- kommunstyrelsen i protokoll tydliggör när beslut fattas som rör att begära upplysningar från nämnder och bolagen. Detta medför en ökad spårbarhet i protokollet och det blir tydligare vilken information kommunstyrelsen önskar erhålla samt vilka upplysningar de begär inom ramen för själva uppsiktsplikten.

REVISIONEN

KOMMUNSTYRELSEN

- det säkerställs att behandling av frågor kopplat till uppsiktsplikten; uppsiktsdialoger, ägardialoger och möten kopplat till förstärkt uppsikt, på ett tydligt sätt alltid går att spåra i styrelsens protokoll. Detta avser framför allt styrelsens ställningstaganden och aktiva agerande, exempelvis i form av uppmaningar och uppföljning och då särskilt när förbättringsåtgärder är aktuellt.

Rapporten har varit föremål för sakavstämning.

För revisorerna

Thomas Arctaedius

Ordförande

Vallentuna, datum enligt elektronisk signatur

Distribution av Granskning av kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Kommunstyrelsen

Kommundirektör

Ekonomichef

Revisionens hemsida

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	THOMAS ARCTAEDIUS
ORGANISATION:	Vallentuna Revisorer
TID:	2026-02-26 13:07:48 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_d83d7c370d9ea8aef8279bb19ebd54d5

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2026-02-26 13:07:54 +01:00
Ref: 304233SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)

Granskning av kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Vallentuna kommun

Februari 2026

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Vallentuna kommun genomfört en granskning av kommunstyrelsens uppsiktsplikt. Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas, bolagens och förbundens verksamhet är ändamålsenlig och tillräcklig.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas, bolagens och förbundens verksamhet inte helt är ändamålsenlig och tillräcklig.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
Är kommunstyrelsens former för uppsikten ändamålsenliga och fungerar de tillfredsställande?	Delvis	
Är omfattningen av och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt tillräcklig?	Delvis	
Begär kommunstyrelsen upplysningar från nämnderna, bolagen och andra samverkansformer och kontrollerar vidtagna åtgärder i tillräcklig utsträckning?	Delvis	
Rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige i tillräcklig utsträckning?	Ja	

Rekommendationer

Mot bakgrund av vad som framkommit i granskningen rekommenderas att:

- det upprättas ett årshjul med tillhörande styrdokument för kommunstyrelsens uppsiktsplikt, vad gäller nämnderna, bolagen och förbunden. Ett årshjul kan hjälpa kommunstyrelsen att mer nogsamt följa verksamheterna samt att kunna fatta rättvisande beslut. Detta skulle kunna göras genom att det i budgeten framgår vad kommunstyrelsen ska genomföra inom ramen för sin uppsiktsplikt samt att det i årsredovisningen finns en bedömning av uppsiktsplikten eller en sammanställning över vad som har genomförts. På så vis kan en sammanhållen process för uppsiktsplikten skapas.
- kommunstyrelsen löpande får information om bolagens, nämndernas och förbundens verksamheter genom att de erhåller direkt information från nämnderna såväl som bolagen.

- kommunstyrelsen i protokoll tydliggör när beslut fattas som rör att begära upplysningar från nämnder och bolagen. Detta medför en ökad spårbarhet i protokollen och det blir tydligare vilken information kommunstyrelsen önskar erhålla samt vilka upplysningar de begär inom ramen för själva uppsiktsplikten.
- det säkerställs att behandling av frågor kopplat till uppsiktsplikten; uppsiktsdialoger, ägardialoger och möten kopplat till förstärkt uppsikt, på ett tydligt sätt alltid går att spåra i styrelsens protokoll. Detta avser framför allt styrelsens ställningstaganden och aktiva agerande, exempelvis i form av uppmaningar och uppföljning och då särskilt när förbättringsåtgärder är aktuellt.

Innehållsförteckning

Inledning	5
Bakgrund	5
Syfte och revisionsfrågor	5
Revisionskriterier	6
Avgränsning	6
Metod	6
Inledande kartläggning	7
Granskningsresultat	9
Former för uppsiktsplikten	9
Iakttagelser	9
Bedömning	11
Omfattning av och innehåll i uppsiktsplikten	12
Iakttagelser	12
Bedömning	18
Begäran av upplysningar	18
Iakttagelser	18
Bedömning	19
Rapportering till kommunfullmäktige	20
Iakttagelser	20
Bedömning	21
Samlad bedömning	22
Rekommendationer	22
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	23

Inledning

Bakgrund

Enligt kommunallagen 6 kap § 1 och 10 kap §§ 3-6 ska kommunstyrelsen leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över nämndernas och bolagens verksamhet. Uppsikten omfattar även verksamhet som bedrivs i olika samverkansorgan, såsom kommunalförbund och bolag som samägs med andra kommuner eller genom avtalssamverkan med annan kommun kring vissa verksamheter. Styrelsen ska uppmärksamt följa de frågor som kan ha inverkan på kommunens ekonomiska ställning samt hos fullmäktige göra de framställningar som behövs.

Styrelsen får från övriga nämnder och beredningar begära in de upplysningar som de behöver för att fullgöra sitt uppdrag.

Enligt Vallentuna kommuns program för uppföljning och insyn i privata utförare och egen regi är det respektive nämnd som ansvarar för att säkerställa uppföljning och insyn i bland annat upphandlad verksamhet, och för att återrapportera detta till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen har enligt programmet inget utpekad ansvar för uppföljning av privata utförare av kommunal verksamhet. Inom ramen för uppsiktsplikten föreligger det dock behov för kommunstyrelsen att säkerställa att programmet följs.

Med utgångspunkt i ovanstående bakgrund och riskanalysen för år 2025 har de förtroendevalda revisorerna beslutat att genomföra en kartläggning av kommunens samverkan med andra organisationer, samt en granskning av kommunstyrelsens ansvarstagande för uppsiktsplikten, med fokus på bolag, förbund, avtalssamverkan med andra kommuner samt nämndernas följsamhet till program för uppföljning och insyn i verksamhet som bedrivs av privata utförare och egen regi.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att, efter en inledande kartläggning av samverkan mellan kommunen och andra aktörer i verksamhetsfrågor, bedöma om kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas, bolagens och förbundens verksamhet är ändamålsenlig och tillräcklig.

Revisionsfrågor:

- Är kommunstyrelsens former för uppsikten ändamålsenliga och fungerar de tillfredsställande?
- Är omfattningen av och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt tillräcklig?
- Begär kommunstyrelsen upplysningar från nämnderna, bolagen och andra samverkansformer och kontrollerar vidtagna åtgärder i tillräcklig utsträckning?
- Rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige i tillräcklig utsträckning?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar. Följande utgör revisionskriterier i granskningen:

- Kommunallagen 6 kap 1§, §6 och §9.
- Reglemente för kommunstyrelsen och berörda nämnder
- Vallentuna kommuns "Program för uppföljning och insyn av verksamhet som utförs av privata utförare och i egen regi"
- SKR:s skrift "Förstärkta uppsiktsregler över kommun- och landstingsägda bolag" från år 2018.
- Bolagsordning
- Ägarpolicy/direktiv för berörda bolag
- Förbundsordning
- Policy för ekonomi -och verksamhetsstyrning

Avgränsning

Granskningen avgränsas till att omfatta kommunstyrelsens uppsikt över nämnder och bolag (Roslagsvatten/Vallentunavatten och Össebyhus), kommunalförbund (Käppala, Norrvatten) samt i förekommande fall avtalssamverkan med andra kommuner. Kartläggning genomförs även av andra samverkansorgan kommunen deltar i, såsom Söderhalls Renhållningsverk AB (SÖRAB), Storstockholms brandförsvär (SSBF), Stockholmsregionens Försäkring AB (SRF), Samordningsförbundet Roslagen, Inera AB och Kommuninvest.

Granskningen avgränsas till att omfatta år 2025.

Metod

Granskningen har genomförts genom intervjuer och dokumentstudier. Dokumentationsgranskning har skett av protokoll, rutiner, riktlinjer, ägardirektiv. En enkätundersökning till nämndernas ordförande, ordföranden i bolagsstyrelserna, ordföranden i förbunden har genomförts. Intervjuer har genomförts med samt intervjuer med kommunstyrelsens ordförande, kommundirektör, kanslichef och economichef.

Rapporten har kvalitetssäkrats i enlighet med PwC:s interna rutiner och checklistor för kvalitetssäkring

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Inledande kartläggning

Vallentuna kommun har ett engagemang i flera olika typer av organisationer där det förutom de egna nämnderna sker samverkan genom gemensamma nämnder, avtalssamverkan, aktiebolag, kommunalförbund, ekonomiska och ideella föreningar, samordningsförbund samt vissa stiftelser.

Kommunen har egna nämnder såsom barn- och ungdomsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden, bygg- och miljötillsynsnämnden, fritidsnämnden, kulturnämnden och valnämnden. Därutöver finns gemensamma nämnder, exempelvis överförmyndarnämnden i Norrort, där Vallentuna samverkar med Sollentuna, Upplands Väsby och Sigtuna.

Kommunen är även delaktig i flera avtalssamverkanslösningar, där samverkan sker med andra kommuner, regioner eller myndigheter. Exempel på sådana samverkansformer är Kunskapscentrum Nordost, där Danderyd, Täby, Vallentuna, Vaxholm och Österåker samverkar kring vuxenutbildning med Täby som huvudman, från 1 januari 2026 med Vallentuna som huvudman. En styrgrupp med representanter från varje kommun ska finnas enligt avtal, men särskild skrivning kring uppföljning saknas. Inom livsmedelskontroll samverkar Vallentuna med Täby, och denna samverkan är reglerad i avtal. Socialjour Nordost är ytterligare en avtalssamverkan där Danderyd, Norrtälje, Täby, Vallentuna, Österåker, Lidingö och Vaxholm ingår, med Vallentuna som huvudman. Huvudmannen ansvarar för att verksamhetsplan med mätbara mål upprättas årligen i samråd med samtliga kommuner, och uppföljning samt rapportering sker löpande. Verksamhetsberättelse och årsredovisning lämnas till kommunerna senast 30 april efter verksamhetsårets slut.

Kulturskola över kommungränser är en samverkan mellan Täby, Vallentuna, Sollentuna, Norrtälje och Upplands Väsby, där samverkan sker genom styrgrupp och arbetsgrupp. Protokoll expedieras till samarbetskommunerna och arbetsgruppen utvärderar samt följer upp till styrgruppen. Stödcentrum för unga brottsutsatta är en samverkan mellan Täby, Vallentuna, Österåker, Danderyd, Vaxholm och Polisen, där Täby är huvudman. En styrgrupp med ansvariga chefer från respektive kommun och Polisen finns, verksamhetsplan upprättas årligen och huvudmannen ansvarar för uppföljning och rapportering till övriga parter. Energi- och klimatrådgivning sker i samverkan mellan Danderyd, Täby, Vaxholm, Österåker och Vallentuna, med Täby som huvudman. En styrgrupp finns för planering och uppföljning, energi- och klimatrådgivaren ansvarar för administration och rapportering, och verksamhetsberättelse lämnas årligen till parterna.

Vux Norrort är en samverkan kopplad till auktorisationssystem för vuxenutbildning där Danderyd, Lidingö, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Täby, Upplands Väsby, Vaxholm och Österåker ingår, med Täby som huvudman. Kommunerna har yttersta ansvaret och rätt till insyn, och huvudmannen ska tillhandahålla dokumentation samt medverka till att kommunen kan följa upp uppdragets utförande. Centrum för samhällsorientering är en samverkan mellan kommuner i Stockholms län och Håbo, med Stockholm stad som huvudman. Samverkan gäller samhällsorientering för nyanlända invandrare och uppföljning regleras i avtal.

Samverkande familjerätt är ytterligare en samverkan mellan Sollentuna, Upplands Väsby och Vallentuna, där Upplands Väsby är huvudman. Parterna har rätt att kontrollera och följa upp verksamheten, och årlig verksamhetsberättelse samt styrgruppsmöten ingår i avtalet. Södra Roslagens miljö- och hälsoskyddskontor är en samverkan mellan Täby och Vallentuna, där gemensamma verksamhetsmål

fastställs efter samråd och Täby redovisar ekonomisk uppföljning samt tillsyn till Vallentuna kvartalsvis och årligen.

Vallentuna ungdomsmottagning är en samverkan mellan Region Stockholm och Vallentuna, där verksamheten har ansvar att följa upp arbetet, men detaljer om uppföljning framgår inte tydligt.

En ingång till socialtjänsten i Stockholms län är en samverkan mellan Stockholms stad och Vallentuna, där detaljer om uppföljning inte framgår tydligt.

Gemensamt för dessa avtalssamverkansformer är att samverkan ofta sker genom styrgrupper där varje part är representerad, att uppföljning och rapportering regleras i avtal men att detaljerna varierar mellan olika samverkansformer, att huvudmannen ofta ansvarar för löpande rapportering och verksamhetsberättelser till övriga parter samt att kommunerna i flera fall har rätt till insyn och möjlighet att följa upp verksamheten, ibland även skyldighet att delta i utvärdering och uppföljning. Vissa avtal anger specifika rutiner för styrgruppsmöten, rapportering och hantering av klagomål.

Utöver avtalssamverkan är kommunen även delägare i flera aktiebolag, medlem i kommunalförbund, ekonomiska och ideella föreningar samt samordningsförbund. Kommunen är också kopplad till vissa stiftelser med syfte att dela ut stipendier.

Slutligen deltar Vallentuna kommun mindre reglerade samverkansformer såsom SSR, Arlandasamarbetet, Stockholm Nordost, Business Alliance samt olika undergrupper inom Storstockholm, och är medlem i Sveriges Kommuner och Regioner. För dessa konstellationer gäller dock inte kommunstyrelsens uppsiktsplikt. För att uppsiktsplikten ska vara tillämplig krävs att kommunen har ett formellt ansvar eller ett direkt inflytande över verksamheten, vilket typiskt sett innebär att kommunen är huvudman, delägare eller part i ett reglerat samverkansorgan. I de konstellationer som nämns här handlar det om medlemskap eller deltagande i nätverk och samarbetsforum där kommunen inte har ett sådant formellt ansvar eller styrande roll som förutsätts för att uppsiktsplikten ska gälla. Dessa samverkansformer är ofta inriktade på informationsutbyte, gemensam utveckling eller intressebevakning och saknar den typ av juridisk struktur och styrning som krävs för att omfattas av kommunstyrelsens uppsiktsplikt enligt lag och reglemente. Därför gäller inte kommunstyrelsens uppsiktsplikt för dessa konstellationer.

Granskningsresultat

Former för uppsiktsplikten

Revisionsfråga 1: Är kommunstyrelsens former för uppsikten ändamålsenliga och fungerar de tillfredsställande?

Iakttagelser

Vallentuna kommun består, förutom kommunstyrelsen, av sex nämnder, en valnämnd samt en krisledningsnämnd. Kommunen har även ett helägt kommunalt bolag och är medlem i flera kommunalförbund. De kommunala bolagen utgörs av det helägda bostadsbolaget AB Össebyhus samt delägda Roslagsvatten AB och dess dotterbolag Vallentunavatten AB. Kommunen är också medlem i Käppalaförbundet och Kommunalförbundet Norrvatten. Därutöver finns samägda företag såsom SÖRAB och Stockholmsregionens Försäkring AB.

I Vallentuna kommun finns inget styrdokument som uteslutande reglerar uppsiktsplikten. Begreppet kommunstyrelsens uppsiktsplikt återkommer däremot i olika styrdokument såsom kommunstyrelsens reglemente och kommunens styrmodell. I genomförda intervjuer nämns framför allt kommunstyrelsens reglemente och kommunens styrmodell som dokument i vilka uppsiktsplikten beskrivs. Av intervjuer uppges att uppsiktsplikten främst utövas i samband med det årliga styrnings- och uppföljningsarbetet som följer en specifik process under året. Därtill uppges att uppsiktsplikten sker genom olika former av dialoger som vi återkommer till längre fram i rapporten.

Kommunstyrelsens former för uppsikten över nämnder, bolag och förbund i Vallentuna kommun regleras i kommunallagen, reglementen, bolagspolicy, ägardirektiv, bolagsordningar och förbundsordningar. Uppsikten utövas genom årliga styrnings- och uppföljningsprocesser, särskilda rapporteringar, representation i styrelser och samrådsgrupper samt genom intern kontroll och revision. Kommunstyrelsen har därmed tillgång till flera verktyg för att utöva sin uppsiktsplikt över den kommunala verksamheten och de kommunala företagen.

Uppsikt genom styrdokument

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt regleras i kommunallagen och preciseras i Vallentuna kommuns reglemente för kommunstyrelsen som fastställdes av kommunfullmäktige 2024-12-02 § 167. Av reglementet framgår att styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och gemensamma nämnders verksamhet samt över verksamhet som bedrivs i kommunala företag, stiftelser och kommunalförbund. Styrelsen ska fortlöpande i samråd med nämnderna följa upp fastställda mål och återrapportera till fullmäktige.

Vallentuna kommuns styrmodell utgår från gemensamma mål som fastställs årligen i kommunplanen. Rapportering och uppföljning sker löpande under året: ekonomisk rapportering görs varannan månad och uppföljning av verksamhetsmål sker vid tre tillfällen (april, augusti, december). Vid varje tillfälle analyseras måluppfyllelsen och ges en prognos för helåret. Kommunen arbetar kontinuerligt med förbättringar och varje nämnd ansvarar för kvaliteten inom sitt område. Styrmodellen säkerställer att effekterna av verksamheten utvärderas för invånare, företag och föreningar.

Utöver vad som anges i kommunstyrelsens reglemente gäller även Vallentuna kommuns *Program för uppföljning och insyn av verksamhet som utförs av privata utförare och i egen regi*. Programmet, som antas av kommunfullmäktige för varje mandatperiod (reviderad av kommunfullmäktige senast 2024-12-02 § 169), omfattar all verksamhet där kommunen är huvudman och som utförs av privata utförare, samt verksamhet i egen regi. Programmet tydliggör att kommunen har ett lagstadgat ansvar att kontrollera och följa upp verksamhet som genom avtal lämnas över till privata utförare (kommunallagen 10 kap. 8–9 §§). Kommunen ska genom avtal säkerställa att information finns tillgänglig för att ge allmänheten insyn i verksamheten. Programmet ställer krav på att nämnderna genom avtal med privata utförare säkerställer att kommunens mål återspeglas i avtalen, och att uppföljning och återrapportering sker enligt fastställda rutiner.

Styrningen av den kommunala koncernen sker genom styrdokument såsom bolagspolicy, ägardirektiv, bolagsordningar och aktieägaravtal. Bolagspolicyn tydliggör kommunens ägarroll och principer för styrning av hel- och delägda bolag, samt anger att kommunstyrelsen ska utöva uppsikt över bolagen på samma sätt som över övrig kommunal verksamhet. Ägardirektiv och bolagsordningar för AB Össebyhus, Roslagsvatten AB och Vallentunavatten AB reglerar bland annat bolagens ändamål, styrelsens sammansättning, informationskyldighet och kommunfullmäktiges rätt att ta ställning i frågor av principiell betydelse.

För kommunalförbunden Käppala och Norrvatten regleras medlemskommunernas insyn och styrning genom respektive förbundsordning. Där anges bland annat att kommunstyrelsen har rätt att väcka ärenden, begära information och delta i samrådsgrupper.

Utöver ovan finns också ett *Reglemente för intern kontroll*, senast reviderat av kommunfullmäktige 2023-01-23 § 12, som bland annat lyfter att kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att det finns en god internkontroll. Det ska upprättas en organisation för internkontrollen som sedan rapporterar utifrån kommunstyrelsens behov av kontroll. Ansvaret innefattar utformning av reglemente för internkontroll. Uppsikt innebär en rätt att göra påpekanden, lämna råd och anvisningar, om det är nödvändigt, lämna förslag till fullmäktige om förändringar. Kommunstyrelsen ska med utgångspunkt från nämndernas uppföljningsrapporter utvärdera kommunens samlade system för internkontroll. Kommunstyrelsen ska, i de fall behov av förbättringar uppstår, vidta nödvändiga åtgärder.

Former för uppsikt över nämnder, bolag, förbund och avtalssamverkan

Kommunstyrelsens uppsikt utövas huvudsakligen genom den årliga styrnings- och uppföljningsprocessen, som omfattar budget, flerårsplan, delårsrapporter, årsredovisning och särskilda rapporteringar från nämnder och bolag. Nämnderna rapporterar till kommunstyrelsen alla jämna månader, och helägda dotterbolag rapporterar per augusti och december. Delårsbokslut görs per augusti. Nämnder och bolag ska snarast rapportera negativ avvikelse från driftbudgeten till kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen har även möjlighet att kalla till särskilda dialoger med nämnder eller bolag vid behov, exempelvis vid befarade underskott eller större avvikelser från mål och budget. Kommunstyrelsen kan då uppmana till åtgärder eller begära kompletterande information.

För de kommunala bolagen sker uppföljning genom att bolagen lämnar ekonomiska rapporter, bokslutsprognoser och årsredovisningar till kommunstyrelsen. Bolagsstämma ska hållas i så god tid att årsredovisningen kan tas in i kommunens årsredovisning. I förvaltningsberättelsen ska styrelsen uttala

sig om verksamhetens förenlighet med bolagsordningen och de krav som ställs i kommunallagen. Av KL 6 kap 9 § framgår att styrelsen ska i årliga beslut för varje sådant aktiebolag som avses i 10 kap. 2 § pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Kommunstyrelsen godkänner 2025-03-10 § 33 AB Össebyhus årsredovisning för 2024, samt att verksamhet som bolaget bedrivit under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Vid samma sammanträde § 35 godkänner kommunstyrelsen Vallentuna förvaltnings ABs årsredovisning 2024 samt att verksamheten som bolaget har bedrivit under föregående kalenderår har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålen och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. När det gäller Roslagsvatten AB samt Vallentunavatten AB ser vi i protokollen inte några motsvarande beslutspunkter.

Kommunstyrelsen utser ledamöter i bolagsstyrelserna och har därigenom representation och insyn i bolagens verksamhet. Kommunstyrelsen har rätt att ta del av bolagens handlingar och räkenskaper samt i övrigt inspektera bolaget och dess verksamhet, såvida inte hinder möter på grund av sekretess.

För samägda företag och kommunalförbund sker uppföljning genom deltagande i årsstämmor, fullmäktige och samrådsgrupper samt genom att ta del av årsredovisningar och särskilda rapporter.

Av intervjuer med kommunstyrelsens ordförande och kommundirektör framgår att det finns en god förståelse för uppsiktspliktens innebörd och att formerna för uppsikten har utvecklats över tid. Det finns en löpande dialog mellan förvaltningschefer och politiker, och särskilda frågor kan lyftas till kommunstyrelsen vid behov. Bolagen kallas årligen till ägardialoger, och det finns representation i styrelser och samverkansorgan. Kommunstyrelsens protokoll innehåller inte alltid en särskild paragraf om uppsiktsplikten, men frågor kan tas upp som särskilda ärenden eller under information från kommundirektören.

Uppsikt genom intern kontroll

Kommunstyrelsen ansvarar för att det finns en god intern kontroll inom hela kommunen, inklusive bolag och förbund. Nämnderna och bolagen ansvarar för internkontrollen av den egna verksamheten och rapporterar årligen till kommunstyrelsen. Lekmannarevisorer utses av kommunfullmäktige och granskar om bolagens verksamhet bedrivs på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Bedömning

Är kommunstyrelsens former för uppsikten ändamålsenliga och fungerar de tillfredsställande?

Delvis.

Bedömningen görs mot bakgrund av att det saknas styrdokument som reglerar hur uppsiktsplikten ska utformas för nämnderna, bolagen, förbunden och andra samverkansformer (ex. avtalsamverkan) som helhet. Även om innehållet i uppsiktsplikten till viss del finns reglerad bland annat i reglemente, styrmodell och reglemente för intern kontroll, anser vi att det behövs ett sammanhållet styrdokument.

Detta i syfte att skapa en sammanhållen process för genomförandet av uppsiktsplikten oberoende av vilken organisation som avses. Enligt vår bedömning hade ett sådant dokument tydliggjort hur kommunstyrelsen ska fullgöra sitt ansvar, underlätta vid planering av uppsikt samt klargöra förväntningarna på styrelsen, förbunden och andra samverkansformer vad gäller uppsiktsplikten.

Vi anser vidare att det finns aktiviteter som kan betecknas vara inom ramen för kommunstyrelsens uppsiktsplikt genom olika typer av dialogforum. Vi ser det som positivt att det sker kontinuerliga ägardialoger och resultatdialoger och att dessa uppges vara välfungerande. Vi anser att formerna för uppsiktsplikten kan förstärkas genom ett årshjul som beskriver kommunstyrelsens samordning av uppsiktsplikten.

Vi anser även att det är angeläget att verksamheten i nämnder och bolag kontinuerligt följs upp. Vi föreslår därför att det i budgeten anges vad kommunstyrelsen ska genomföra för aktiviteter inom ramen för sin uppsiktsplikt både vad gäller nämnderna, bolagen, förbunden och andra samverkansformer (ex. avtalssamverkan) samt att det i årsredovisningen redovisas en bedömning av utfallet gällande uppsiktsplikten. På så vis kan en mer sammanhållen process för uppsiktsplikten skapas.

Vi noterar att vi i protokoll inte har kunnat spåra att kommunstyrelsen för Roslagsvatten AB samt Vallentunavatten AB har prövat om den verksamhet som bolagen har bedrivit under föregående kalenderår, har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna, i enlighet med Kommunallagen 6 kap 9 §.

Omfattning av och innehåll i uppsiktsplikten

Revisionsfråga 2: Är omfattningen av och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt tillräcklig?

lakttagelser

Omfattning och innehåll i uppsiktsplikten gentemot nämnder

Inom ramen för granskningen har en genomgång av kommunstyrelsens protokoll genomförts. I Vallentuna kommuns reglemente för kommunstyrelsen anges att styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och gemensamma nämnders verksamhet samt över verksamhet som bedrivs i kommunala företag, stiftelser och kommunalförbund. Styrelsen ska fortlöpande i samråd med nämnderna följa upp fastställda mål och återrapportera till fullmäktige.

Kommunstyrelsen tar del av nämndernas rapportering av verksamhet och ekonomi enligt en fastställd rapporteringsstruktur. Nämnderna rapporterar till kommunstyrelsen alla jämna månader, delårsbokslut görs per augusti. Nämnderna är skyldiga att snarast rapportera negativ avvikelse från driftbudgeten till kommunstyrelsen. Exempel på detta återfinns i protokoll från 2024-10-14 § 123, där socialnämnden rapporterade en befarad negativ avvikelse och kommunstyrelsen uppmanade nämnden att vidta åtgärder för att bedriva verksamheten inom beslutad budgetram.

För verksamhet som utförs av privata utförare gäller att respektive nämnd ansvarar för att följa upp och återrapportera måluppfyllelse enligt kommunens styrmodell och programmet för uppföljning och insyn. Detta innebär att uppföljning av kvalitet, ekonomi och måluppfyllelse ska ske på likvärdiga villkor för

både privata utförare och verksamhet i egen regi. Återrapportering till kommunfullmäktige sker genom tertialrapporter, delårsbokslut och verksamhetsberättelser, i enlighet med programmets krav.

Det finns ingen särskild punkt i kommunstyrelsens protokoll som explicit behandlar uppsiktsplikten gentemot nämnderna, men rapportering sker under punkter som rör ekonomisk uppföljning, meddelanden och anmälningar samt vid särskilda ärenden om avvikelser. I årsredovisningen för år 2024 framgår att nämndernas avvikelse mot budget blev positiv med 158,7 miljoner kronor, och att exploateringsintäkter som inte budgeteras stod för en betydande del av avvikelsen. Kommunstyrelsen följer upp nämndernas verksamhet och ekonomi genom tertialrapporter, delårsrapporter och årsredovisning. Detta bekräftas i protokoll från kommunstyrelsen 2025-02-03 § 6 (verksamhetsberättelse 2024), 2025-05-19 § 71 (årlig uppföljning av systematiskt arbetsmiljöarbete), 2025-05-19 §72 (kommunplan 2026–2028), samt i månadsuppföljningar och delårsrapporter under året.

Av intervjuer framkommer att årliga dialogmöten med nämnderna sker i form av en bokslutsdag samt en årlig kommunplanedag. Kommunstyrelsen kallar till mötena och samtliga nämnder är representerade genom sina presidier/arbetsutskott inklusive ersättare. Fullmäktiges presidium deltar också vid dessa tillfällen.

Inom ramen för granskningen har vi också gått igenom protokollen för kommunstyrelsens arbetsutskott under år 2025. Vi ser att olika företrädare från förvaltningarna regelbundet har närvarat vid arbetsutskottets sammanträden.

Gemensam överförmyndarnämnd (Överförmyndarnämnden i Norrort)

Vallentuna kommun ingår i en gemensam överförmyndarnämnd tillsammans med Sigtuna, Sollentuna och Upplands Väsby kommuner. Sollentuna är värdkommun. Nämnden ansvarar för överförmyndarverksamheten i samtliga medlemskommuner enligt gällande lagstiftning. Varje kommun utser en ledamot och en ersättare till nämnden. Verksamhetens mål, omfattning, inriktning, kvalitet och kostnader specificeras årligen i verksamhetsbudget, som upprättas av värdkommunen i samråd med övriga kommuner. Kostnader fördelas enligt en modell som tar hänsyn till både invånarantal och antal ärenden. Alla medlemskommuner har rätt till löpande insyn i förvaltning och redovisning. Nämnden rapporterar varje tertial till respektive fullmäktige om verksamhetens utveckling och ekonomiska ställning. Revision sker av revisorerna i varje medlemskommun utsedda av respektive kommuns kommunfullmäktige.

I kommunstyrelsens protokoll för år 2025 förekommer Gemensam överförmyndarnämnd (Överförmyndarnämnden i Norrort) i samband med verksamhetsplaner och redovisningar, men inte som ett eget beslutsärende. I protokollet från den 23 januari 2025 (§ 5) redovisas att överförmyndarnämnden har fastställt sin verksamhetsplan för perioden 2025–2027. Det framgår att verksamhetsplanen har tagits fram enligt de krav som gäller för kommunens nämnder, och att den innehåller nämndsmål, målvärden, samt en övergripande fördelning av drift- och investeringsbudget. Verksamhetsplanen är kopplad till nämndens kvalitets- och utvecklingsarbete och följer de mål och den budget som beslutats i kommunplanen.

Vidare noteras i samma protokoll att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige noterar informationen om nämndernas verksamhetsplaner, där överförmyndarnämnden ingår tillsammans med övriga nämnder.

I övriga protokoll för året har ingen särskild punkt eller diskussion om Gemensam överförmyndarnämnd (Överförmyndarnämnden i Norrort) kunnat identifieras. Det finns dock en generell rutin att nämndernas verksamhetsplaner och uppföljningar redovisas och noteras av kommunstyrelsen, vilket även gäller överförmyndarnämnden.

Omfattning och innehåll i uppsiktsplikten av bolagen

Kommunen har, som tidigare nämnts, ett helägt bostadsbolag, AB Össebyhus, samt delägarskap i Roslagsvatten AB och dess dotterbolag Vallentunavatten AB.

Bolagsordningarna och ägardirektiven för AB Össebyhus, Roslagsvatten AB och Vallentunavatten AB anger att bolagen står under kommunstyrelsens uppsikt och att kommunstyrelsen har rätt att ta del av bolagens handlingar och räkenskaper samt i övrigt inspektera bolaget och dess verksamhet, såvida inte hinder möter på grund av sekretess. Bolagen ska lämna löpande information om den ekonomiska och verksamhetsmässiga utvecklingen enligt bolagspolicyn och ägardirektiven.

Kommunstyrelsen utövar sin uppsikt genom att ta del av bolagens årsredovisningar, delårsrapporter och styrelseprotokoll. Inom ramen för granskningen har vi gått genom styrelsens och arbetsutskottets protokoll och ser att AB Össebyhus främst behandlas i samband med årsredovisning, koncernredovisning och låneram. Roslagsvatten AB nämns i ekonomiska rapporter och i samband med strategiska frågor kring vattenförsörjning och investeringar. Vallentunavatten AB återkommer i frågor om lån och borgen, VA-taxa, bolagsordning och arvoden.

Samtliga bolag följs upp i kommunstyrelsens ekonomiska rapportering och styrning, och deras verksamhet bedöms utifrån kommunala mål och ägardirektiv. I årsredovisningen för år 2024 framgår att Roslagsvatten hade rörelseintäkter på 684,5 miljoner kronor och ett negativt resultat efter skatt på -3,2 miljoner kronor. Årets investeringar var 682,1 miljoner kronor och låneskulden har ökat till 2 053,5 miljoner kronor. Kommunstyrelsen följer upp bolagens verksamhet och ekonomi genom representation i styrelser, ägardialoger och genom att ta del av rapporter och protokoll. Vi kan av protokollen inte se att styrelsen som helhet får del av minnesanteckningar eller liknande från ägardialogerna.

I samband med revidering av bolagshandlingar för Roslagsvatten AB och Vallentunavatten AB har kommunstyrelsen behandlat och godkänt nya bolagsordningar, ägardirektiv och aktieägaravtal, vilket framgår av tjänsteskrivelser och protokoll från år 2023. Bolagsordningarna anger att kommunfullmäktige ska ges tillfälle att ta ställning innan beslut av principiell betydelse eller annars av större vikt fattas i bolagen. Exempel på ärenden rörande bolagsstyrning och uppföljning återfinns i KS AU 2025-11-20 §149 (förslag till reviderad bolagsordning för Vallentunavatten AB) och KS 2025-06-16 §97 (beslut om avgift för prövning för betyg i gymnasieskolan, där bolagsstyrning och ekonomiska konsekvenser för bolagen kan beröras).

I samband med en motion om redundans i vattenförsörjningen (13 oktober 2025, §137) diskuteras Roslagsvatten AB:s roll. Motionen föreslog att Roslagsvatten AB skulle få i ägardirektiv att anordna en ny överföringsledning för dricksvatten mellan Kårsta och Norrvattens förbindelsepunkt i Ösby.

Kommunstyrelsen konstaterar att nuvarande VA-infrastruktur, med planerade uppgraderingar, bedöms klara kommande behov enligt gällande bostadsbyggnadsprognos. Överföringsledningarna finns med i vattentjänstplanen som eventuell utbyggnad från 2035 och framåt. Frågan om ny överföringsledning anses önskvärd men svår att motivera utifrån nuvarande behov, och rekommendationen är att frågan studeras vidare och samordnas med framtida översiktsplan innan investeringsbeslut fattas.

Omfattning och innehåll i uppsiktsplikten av förbund

Käppalaförbundet

Käppalaförbundet är ett kommunalförbund där Vallentuna kommun är medlem tillsammans med tio andra kommuner. Förbundets ändamål är att omhänderta och rena medlemskommunernas avloppsvatten. Förbundsordningen reglerar att förbundet ska ha förbundsfullmäktige och förbundsstyrelse, där varje medlemskommun är representerad. Budget och verksamhetsplan fastställs årligen av förbundsfullmäktige och delges kommunstyrelsen i respektive medlemskommun. Delårsredovisning och årsredovisning ska överlämnas till kommunstyrelsen i medlemskommunerna. Kommunstyrelsen i Vallentuna har enligt förbundsordningen uppsiktsplikt över förbundet och kan begära in de yttranden och upplysningar som krävs för att fullgöra denna plikt. Förbundet ska löpande kommunicera frågor som rör budget, mål, inriktning, omfattning och kvalitet i verksamheten med medlemskommunerna samt upprätta en investeringsprognos tillsammans med en samrådsgrupp där kommundirektör eller motsvarande från medlemskommunerna ingår. Samrådsgruppen ska sammanträda minst fyra gånger per år.

I protokollet från kommunstyrelsens arbetsutskott 23 januari 2025 (§ 10) behandlades en hemställan om att ändra § 14 Lån i Käppalaförbundets förbundsordning. Bakgrunden är att Käppalaförbundets fullmäktige beslutat att hemställa till medlemskommunerna om att godkänna en höjning av förbundets låneram från 4 150 mnkr till 7 400 mnkr, för att möta investeringsbehovet. Vallentuna kommuns ekonomiska ansvar motsvarar kommunens andelstal i förbundet, vilket för 2024 var 5,3 %, motsvarande 389 mnkr efter höjningen. Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslog att kommunstyrelsen skulle tillstyrka ändringen, och att den nya förbundsordningen skulle gälla från 1 april 2025. Kommunstyrelsen beslutade 3 februari 2025 (§ 12) att tillstyrka ändringen av låneramen i förbundsordningen.

Vid kommunstyrelsens sammanträde 15 september 2025 (§108) deltog Pär-Ola Andersson, VD för Käppalaförbundet, som gäst och informerade om Käppalas kapacitetsutbyggnad (VallKap). Av intervjuer framkommer också att återkommande och utifrån aktuella ärenden (exempelvis VA-taxa) deltar även VD för Norrvatten, VD för Sörab, VD för Roslagsvatten, förbundsdirektör SSBF. Ibland har dessa medföljande medarbetare. Detta visar att frågor om förbundets investeringar och framtida kapacitet är aktuella och diskuteras i kommunstyrelsen.

I flera protokoll (bland annat 19 mars, 7 april, 27 mars, 16 juni, 13 oktober och 8 december) återfinns Käppalaförbundet i listor över anmälda protokoll och skrivelser som kommunstyrelsen tar del av för kännedom, vilket visar att kommunen kontinuerligt följer förbundets verksamhet och beslut.

Kommunalförbundet Norrvatten

Kommunalförbundet Norrvatten har som ändamål att förse medlemskommunerna med dricksvatten. Förbundet har förbundsfullmäktige och styrelse där Vallentuna är representerad. Kommunstyrelsen i Vallentuna har enligt förbundsordningen uppsiktsplikt över förbundet och kan begära in de yttranden

och upplysningar som krävs för att fullgöra denna plikt. Förbundet ska, utan anmodan, kvartalsvis överlämna information om prognos över det ekonomiska utfallet samt utfallet av verksamheten till kommunstyrelsen i respektive medlemskommun. Förbundet ansvarar även för att informera medlemskommunerna om principiella händelser eller andra händelser av större vikt. Samrådsgrupp med kommundirektörer från medlemskommunerna ska finnas och sammanträda minst fyra gånger per år.

Kommunalförbundet Norrvatten nämns främst i samband med ekonomisk rapportering och årsredovisning i kommunstyrelsens protokoll.

I årsredovisningen för Vallentuna kommun år 2024 (behandlad i kommunstyrelsen 7 april 2025, § 46, och 27 mars 2025, § 38) framgår att Norrvatten från och med 2024 räknas in i Vallentuna kommunkoncern. Kommunens resultat påverkas därmed av Norrvattens verksamhet. I årsredovisningen redovisas Norrvattens andelstal och fakturering för 2025, och det anges att koncernens resultat för 2024 blev positivt med 247,3 mnkr.

I delårsrapporter och månadsuppföljningar (till exempel 13 oktober 2025, § 131) rapporteras Norrvattens ekonomiska utfall. Norrvatten återfinns också i listor över anmälda protokoll och skrivelser som kommunstyrelsen tar del av för kännedom, vilket visar att kommunen följer förbundets verksamhet löpande

Kommunstyrelsen tar således del av förbundens rapportering och har möjlighet att följa upp verksamhet, ekonomi och investeringar genom representation i samrådsgrupper och genom att ta del av förbundens delårs- och årsredovisningar. Kommunstyrelsen kan även initiera särskilda ärenden eller begära kompletterande information vid behov.

Omfattning och innehåll i uppsiktsplikten av avtalssamverkan och andra samverkansformer

Vallentuna kommun deltar i ett flertal avtalssamverkanslösningar och samverkansformer med andra kommuner och aktörer, där ansvarsfördelningen och formerna för uppföljning varierar beroende på verksamhet och avtal. Gemensamt för dessa samverkansformer är att det ofta finns en huvudman (värdkommun eller samordnande part) som ansvarar för drift, administration och rapportering, medan Vallentuna kommun behåller det övergripande ansvaret enligt kommunallagen och har rätt till insyn och uppföljning.

Styrningen och uppföljningen sker vanligtvis genom styrgrupper eller arbetsgrupper med representanter från samtliga parter, där frågor om verksamhetsplan, budget, uppföljning och utvärdering hanteras. Rapportering sker regelbundet, ofta årligen eller kvartalsvis, och omfattar verksamhetsberättelser, årsredovisningar och ekonomisk uppföljning. Kostnadsfördelning regleras i avtal och baseras ofta på invånarantal, ärendemängd eller särskilda modeller.

Det som särskilt utmärker Vallentunas avtalssamverkan är att kommunen i samtliga fall har rätt till fortlöpande insyn och möjlighet att följa upp verksamheten, även om det praktiska ansvaret för drift och rapportering ligger hos huvudmannen. I vissa fall regleras även möjligheten till omförhandling av avtal vid väsentliga förändringar eller brister. Det finns dock variationer i hur detaljerat uppföljning och rapportering är reglerad mellan olika samverkansformer, vilket kan påverka möjligheten till systematisk uppföljning och kontroll.

Samverkansöverenskommelser och avtalssamverkan förekommer återkommande i kommunstyrelsens protokoll, särskilt kopplat till energi- och klimatrådgivning, regionala samarbeten samt i frågor om kommunens beredskap och verksamhetsutveckling.

Vid kommunstyrelsens sammanträde den 8 december 2025 (§ 180) beslutade styrelsen att se positivt på fortsatt samverkan kring energi- och klimatrådgivning och att Vallentuna kommun kan överta värdskapet för samverkansklustret. Kommunstyrelsen gav kommundirektören i uppdrag att ta fram och avtala om en ny samverkansöverenskommelse.

Även vid sammanträdet den 13 oktober 2025 (§ 134) antogs en samverkansöverenskommelse för den regionala energi- och klimatrådgivningen för perioden 2026–2029. Vallentuna deltar i det regionala samarbetet, vilket kompletterar den lokala verksamheten med gemensam rådgivning och evenemang.

Kommunstyrelsen behandlade vid flera tillfällen frågor om samverkan i förbundsform. Exempelvis godkändes Samordningsförbundet Roslagens årsredovisning 2024 vid sammanträdet den 19 maj 2025 (§ 74).

I protokollen återfinns även beslut om samverkansavtal inom andra områden, såsom Stockholms Inköpscentral (STIC), där Vallentuna deltar i ett regionalt inköpssamarbete. Det nya avtalet, beslutat den 7 april 2025 (§ 51), innebär att Adda Inköpscentral AB tar över den finansiella risken och att samarbetet fokuserar på behovsanalys och anpassade ramavtal.

Uppsikt genom intern kontroll

Kommunstyrelsen ansvarar för att det finns en god intern kontroll inom hela kommunen, inklusive bolag och förbund. Nämnderna och bolagen ansvarar för internkontrollen av den egna verksamheten och rapporterar årligen till kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen behandlar årligen uppföljningen av intern kontroll för både nämnder och bolag. Exempelvis behandlades helårsuppföljningen av internkontroll år 2024 för samtliga nämnder i KS 2025-03-10 § 31. Kommunstyrelsens samlade bedömning av kommunens internkontroll är att den fungerar väl och kommunstyrelsen godkänner nämndernas uppföljning av internkontroll.

Vid samma sammanträde behandlades även uppföljning av internkontroll för kommunens bolag. Kommunstyrelsen följer även upp internkontrollen i samband med tertialrapporter och delårsrapporter, där eventuella avvikelser eller förbättringsbehov lyfts och åtgärdsplaner beslutas vid behov.

Vidare behandlas internkontroll löpande i arbetsutskottet, exempelvis i KS AU 2025-02-20 § 27 där uppföljning av internkontroll för nämnder och bolag redovisades och diskuterades.

Bedömning

Är omfattningen av och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt tillräcklig?

Delvis.

Bedömningen görs mot bakgrund av att det finns en systematisk årlig dialog mellan kommunstyrelsen i plenum och respektive nämnd, vilket vi ser positivt på. Motsvarande saknas för bolag, förbund och andra samverkansorgan. Vi anser att hela kommunstyrelsen bör få mer löpande information, även om vi ser det som positivt att informella dialoger sker och att personunion ibland finns kopplat till kommunstyrelsens ledamöter.

Vi ser att bolagsstyrelsernas protokoll förekommer i kommunstyrelsens ärenden, vilket är i enlighet med skriften *Förstärkta uppsiktsregler över kommun- och landstingsägda bolag* som framhåller att styrelsens protokoll ska utgöra ett underlag för kommunstyrelsens uppsiktsplikt.

Vidare anser vi att kommunstyrelsen följer nämndernas och bolagens verksamheter genom att beslut som rör verksamheterna tas upp under sammanträdena. Vi ser det som positivt att det av protokollen framgår när ärenden som berör nämnder och bolag behandlats. Att det genomförs återkommande ägardialoger är enligt vår mening värdefullt för att skapa bra relationer mellan de kommunala bolagen och kommunen som ägare, men det är av vikt att hela kommunstyrelsen delges information om vad som framkommer under ägardialogerna.

Vi ser det som positivt att den interna kontrollen för nämnder och bolag presenteras för kommunstyrelsen en gång per år och att det ingår i årsredovisningen under rubriken intern kontroll.

Begäran av upplysningar

Revisionsfråga 3: Begär kommunstyrelsen upplysningar från nämnderna, bolagen och andra samverkansformer och kontrollerar vidtagna åtgärder i tillräcklig utsträckning?

lakttagelser

Efter genomgång av kommunstyrelsens protokoll för perioden januari–december 2025 kan det konstateras att kommunstyrelsen begär särskilda upplysningar från nämnder när det finns behov av att följa upp ekonomi eller verksamhet, särskilt vid risk för budgetavvikelse eller när särskilda åtgärder behöver vidtas.

Vid kommunstyrelsens sammanträde den 10 mars 2025 (§ 30) noterades information om befarad negativ avvikelse från socialnämndens budget. Kommunstyrelsen uppmanade då socialnämnden att vidta åtgärder för att bedriva verksamheten inom beslutad budgetram. Detta följs upp i senare protokoll, där det framgår att socialnämnden återrapporerat om vidtagna åtgärder och att resultatet vändes till ett överskott vid årets slut.

Vidare framgår av protokoll från kommunstyrelsens arbetsutskott den 20 februari 2025 (§25) att verksamhetsberättelser från samtliga nämnder behandlats, där nämnderna redovisat resultat och åtgärder kopplade till ekonomi och måluppfyllelse. Kommunstyrelsen har därmed möjlighet att begära kompletterande upplysningar vid behov.

I samband med tertial- och delårsrapporter, exempelvis kommunstyrelsens sammanträde den 13 oktober 2025 (§ 130–131), behandlas nämndernas och bolagens ekonomiska utfall och prognoser.

Kommunstyrelsen har då möjlighet att uppmärksamma avvikelser och begära att nämnder eller bolag redovisar vilka åtgärder som vidtas för att uppnå budget i balans eller för att hantera identifierade risker.

Kommunstyrelsen tar även del av rapportering om intern kontroll från nämnder och bolag, exempelvis vid sammanträdet den 10 mars 2025 (§ 31) och den 3 februari 2025 (§7). Här redovisas resultatet av uppföljningen av internkontrollen, och kommunstyrelsen kan vid behov begära ytterligare information eller åtgärder om brister identifieras.

När det gäller bolagen framgår av protokoll att kommunstyrelsen tar del av årsredovisningar och rapporter från exempelvis AB Össebyhus och Roslagsvatten AB, samt att kommunstyrelsen har möjlighet att kalla bolagen till dialog vid behov. Det finns dock inte någon särskild punkt i protokollen som explicit behandlar begäran om upplysningar från bolagen, men rapportering sker under punkter som rör ekonomisk uppföljning och årsredovisning.

Kommunstyrelsen behandlar även rapportering från förbund, såsom Käppalaförbundet och Norrvatten, där rapporter och uppföljning av verksamhet och ekonomi redovisas i protokoll, exempelvis den 19 maj 2025 (§ 86) och den 16 juni 2025 (§ 103). Däremot saknas en tydlig spårbarhet kring andra former av samverkan.

Bedömning

Revisionsfråga 3: Begär kommunstyrelsen upplysningar från nämnderna, bolagen och andra samverkansformer och kontrollerar vidtagna åtgärder i tillräcklig utsträckning?

Delvis.

Bedömningen baserar vi på att kommunstyrelsen regelbundet begär särskilda upplysningar från nämnderna när det finns behov av att följa upp ekonomi eller verksamhet, särskilt vid risk för budgetavvikelse eller när särskilda åtgärder behöver vidtas. Vidare baserar vi bedömningen på att nämnderna återrapporterar om vidtagna åtgärder och att resultatet följs upp i senare protokoll. Vi ser positivt på att kommunstyrelsen har möjlighet att begära kompletterande upplysningar och att ekonomisk uppföljning sker både tertialvis och vid delårsrapporter. Vi anser att det är en brist att det saknas särskilda punkter i protokollen som explicit behandlar begäran om upplysningar från bolagen och att tydlig spårbarhet kring vilka upplysningar som begärts från andra samverkansformer saknas.

Rapportering till kommunfullmäktige

Revisionsfråga 4: Rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige i tillräcklig utsträckning?

lakttagelser

Av kommunstyrelsens reglemente framgår att kommunstyrelsen har till uppgift att rapportera till kommunfullmäktige om hur kommunens verksamheter utvecklas mot bakgrund av fastlagda mål samt om den ekonomiska ställningen under budgetåret. Vidare ska kommunstyrelsen redovisa till fullmäktige hur de har fullgjort de uppdrag som fullmäktige har lämnat till dem i reglementet. Rapporteringen sker i samband med delårsrapport och årsredovisning.

Kommunstyrelsen lämnar återkommande rapportering till kommunfullmäktige genom tertialrapporter, delårsrapporter och årsredovisning. Exempelvis har kommunfullmäktige under 2025 tagit del av och beslutat om årsredovisning för år 2024 (2025-04-28 § 62), delårsrapport januari–augusti 2025 (2025-11-03 § 142), samt tertialrapport januari–april (2025 2025-09-01 § 107). I dessa rapporter redovisas kommunens ekonomiska utfall, prognoser för helårsresultat samt bedömning av måluppfyllelse för de kommungemensamma målen.

Kommunstyrelsen rapporterar även till fullmäktige om nämndernas och bolagens verksamhet, bland annat genom att årsredovisningar för kommunens bolag och kommunalförbund behandlas i fullmäktige. Exempelvis har årsredovisningarna för AB Össebyhus, Roslagsvatten AB, Käppalaförbundet och Kommunalförbundet Norrvatten redovisats i samband med kommunens årsredovisning.

Kommunstyrelsen redovisar även till fullmäktige hur uppdrag som delegerats till dem har fullgjorts. Detta sker bland annat genom särskilda rapporter om uppdrag i budget och genom återrapportering av uppdrag som fullmäktige lämnat till kommunstyrelsen eller nämnderna. Exempel på detta är rapportering om genomförda investeringar, uppföljning av verksamhetsplaner och redovisning av resultatöverföringar från föregående år.

Kommunstyrelsen rapporterar också till fullmäktige om rapportering av icke verkställda beslut enligt SoL och LSS, vilket sker kvartalsvis.

När det gäller ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt, såsom större investeringar, revidering av styrdokument eller beslut om avgifter och taxor, rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige inför beslut. Exempel på detta är beslut om revidering av miljö- och klimatstrategi (2025-12-01 § 166), revidering av finanspolicy (2025-10-06 § 124), samt beslut om större investeringar såsom beredskapskök för livsmedelsberedskap (2025-10-06 § 123).

Kommunstyrelsen rapporterar även till fullmäktige om bolagens verksamhet i de fall bolagen avser fatta beslut i frågor av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Detta sker enligt bolagens ägardirektiv och kan exempelvis avse beslut om större investeringar, ändrad inriktning på verksamheten eller andra frågor av strategisk betydelse.

Kommunstyrelsen rapporterar också till fullmäktige om verksamheter och ekonomi i kommunalförbund och andra samverkansorgan, såsom Storstockholms brandförsvaret, Samordningsförbundet Roslagen,

Käppalaförbundet och Norrvatten. Årsredovisningar och större beslut i dessa förbund behandlas och godkänns av fullmäktige. Vidare rapporteras och beslutas om investeringar och avtal inom ramen för regionala och nationella samverkansprojekt, exempelvis utbyggnad av Roslagsbanan och beredskapskök för livsmedelsförsörjning. Kommunstyrelsen återrapporterar också om avtalsamverkan och andra samverkansformer, särskilt när det gäller gemensamma tjänster, infrastruktur och beredskap.

Bedömning

Revisionsfråga 4: Rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige i tillräcklig utsträckning?

Ja.

Bedömningen baserar vi på att kommunstyrelsen återkommande rapporterar till kommunfullmäktige genom tertialrapporter, delårsrapporter och årsredovisning, där såväl kommunens ekonomiska utfall som måluppfyllelse redovisas. Vidare baserar vi bedömningen på att rapporteringen även omfattar nämndernas och bolagens verksamhet, samt att särskilda rapporter lämnas om genomförda investeringar och uppdrag som delegerats till kommunstyrelsen. Vi ser positivt på att rapportering sker inför beslut i ärenden av principiell beskaffenhet eller större vikt, såsom större investeringar och revidering av styrdokument.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Vallentuna kommun genomfört en granskning av kommunstyrelsens uppsiktsplikt. Granskningens syfte är att bedöma om kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas, bolagens och förbundens verksamhet är ändamålsenlig och tillräcklig.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsens uppsikt över nämndernas, bolagens och förbundens verksamhet inte helt är ändamålsenlig och tillräcklig.

Rekommendationer

Mot bakgrund av vad som framkommit i granskningen rekommenderas att:

- det upprättas ett årshjul med tillhörande styrdokument för kommunstyrelsens uppsiktsplikt, vad gäller nämnderna, bolagen och förbunden. Ett årshjul kan hjälpa kommunstyrelsen att mer noggrant följa verksamheterna samt att kunna fatta rättvisande beslut. Detta skulle kunna göras genom att det i budgeten framgår vad kommunstyrelsen ska genomföra inom ramen för sin uppsiktsplikt samt att det i årsredovisningen finns en bedömning av uppsiktsplikten eller en sammanställning över vad som har genomförts. På så vis kan en sammanhållen process för uppsiktsplikten skapas.
- kommunstyrelsen löpande får information om bolagens, nämndernas och förbundens verksamheter genom att de erhåller direkt information från nämnderna såväl som bolagen.
- kommunstyrelsen i protokoll tydliggör när beslut fattas som rör att begära upplysningar från nämnder och bolagen. Detta medför en ökad spårbarhet i protokollen och det blir tydligare vilken information kommunstyrelsen önskar erhålla samt vilka upplysningar de begär inom ramen för själva uppsiktsplikten.
- det säkerställs att behandling av frågor kopplat till uppsiktsplikten; uppsiktsdialoger, ägardialoger och möten kopplat till förstärkt uppsikt, på ett tydligt sätt alltid går att spåra i styrelsens protokoll. Detta avser framför allt styrelsens ställningstaganden och aktiva agerande, exempelvis i form av uppmaningar och uppföljning och då särskilt när förbättringsåtgärder är aktuellt.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Är kommunstyrelsens former för uppsikten ändamålsenliga och fungerar de tillfredsställande?	Delvis Det saknas ett samlat styrdokument för uppsiktsplikten, men det finns fungerande dialoger och processer.	
2. Är omfattningen av och innehållet i kommunstyrelsens uppsikt tillräcklig?	Delvis Kommunstyrelsen får löpande information, men systematisk årlig dialog med alla bolag, nämnder och förbund saknas	
3. Begär kommunstyrelsen upplysningar från nämnderna, bolagen och andra samverkansformer och kontrollerar vidtagna åtgärder i tillräcklig utsträckning?	Delvis Upplysningar begärs vid behov, särskilt vid avvikelser, men spårbarheten i protokollen kan förbättras och särskilda punkter för bolag och samverkan saknas.	
4. Rapporterar kommunstyrelsen till fullmäktige i tillräcklig utsträckning?	Ja Rapportering sker regelbundet via tertialrapporter, delårsrapporter och årsredovisning, och omfattar både ekonomi och måluppfyllelse.	

2026-02-26

Henrik Fagerlind

Emma Ekstén

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Vallentuna kommun enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 25 maj 2025. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.